

Det Kongelige Olje- og energidepartementet

Deres referanse
23/244-

Vår referanse
2023/3570-7-118137/2023-GURNER

Klassering
S02

Dato
05.05.2023

Høringsuttalelse fra Fredrikstad kommune: NOU 2023: 3 Mer av alt - raskere

Fredrikstad bystyre behandlet forslaget i møte den 04.05.2023 og vedtok følgende uttalelse:

Det vises til brev av 1. februar 2023 fra Olje- og energidepartementet, som ber om innspill til Energikommisjonens rapport *NOU 2023: 3 Mer av alt – raskere*. Videre vises det til brev av 8. februar, der Olje- og energidepartementet innvilget vår forespørsel om å levere høringsinnspill 5. mai.

Fredrikstad kommune takker for muligheten til å komme med innspill. Kommentarene er koordinert med Halden og Sarpsborg kommuner, som er de andre industrikommunene i Søndre Viken-regionen. Kommunene avgir hver sine høringsuttalelser, som dermed er litt forskjellige. Vi anmoder departementet om å vurdere alle tre høringsinnspillene.

Fredrikstad kommune har strukturert innspillene i tråd med strukturen i NOUens kapittel 1. Kommunenes rolle har et eget delkapittel i NOUen, samtidig som andre aspekter ved kommunenes rolle dekkes i andre delkapitler. Dermed gjør også vårt innspill det.

Fredrikstad kommunes viktigste innspill

- For regionen Søndre Viken er det en forutsetning at tilgangen til kraft blir sikret, slik at samfunnet ikke blir utsatt for større arbeidsledighet, sviktende verdiskaping, og går glipp av klimaomstilling. Å begrense tilknytning av ny, kraftintensiv industri, som er et scenario som Energikommisjonen presenterer, er ikke akseptabelt.
- Raskere utbygging av strømnnett og produksjonen av mer fornybar kraft, må samspille med mer energieffektivisering, forbrukerfleksibilitet og større utnyttelse av overskudds- og omgivelsesenergi. Det trengs en helhetlig tilnærming og en rekke tiltak og virkemidler, der vi vil framheve likebehandling mellom avfallsforbrenningsanlegg nasjonalt og på tvers av land.
- Kommuner bør få tydeligere mandat, klarere forventninger til oppnåelse, og verktøy for å kunne bidra til et mer optimalt energisystem.
- Det er et behov for regionale energisystemutredninger framfor, eller i tillegg til, regionale kraftsystemutredninger, og kommunene bør ha en rolle i utviklingen av disse.

Bærekraftig samfunnsutvikling

Besøksadresse: Nygaardsgt. 16, 1606 Fredrikstad
E-postadresse: postmottak@fredrikstad.kommune.no
Telefon: 69 30 60 00 Org.nr: 940039541

Postadresse: Postboks 1405, 1602 FREDRIKSTAD
Webadresse: www.fredrikstad.kommune.no
Tlf. saksbeh.: Bankkonto: 5122 05 77000

- Skal kommunene få mer ansvar i omstillingen til et helhetlig og mer optimalt energisystem bør det etableres kompetansesenter for kommunene, som tilbyr råd vederlagsfritt, og det må sørges for program med statlig økonomisk støtte til prosjekter og prosesser.

Behov for taktskifte, klimamål og grønt skifte

Nedre Glomma er Norges fjerde største industriområde, målt i antall sysselsatte, og vi er stolte av industrien vår. I Fredrikstad har industribedriftene praktisert sirkulær økonomi med energi og ressurser lenge før begrepet ble etablert. Nå er vi imidlertid bekymret for videre grønn omstilling og utvikling i regionen, som følge av manglende tilgang på kraft. Fredrikstad har satt seg ambisiøse klimamål. Vi ser ikke hvordan vi skal oppnå disse uten økt overførsel av elektrisitet. Dette vil dessuten kraftig begrense vårt lokale mulige bidrag i klimaomstillingen nasjonalt.

Fredrikstad kommune støtter kommisjonen i behovet for et taktskifte innen energisektoren, og at det er massive behov av mer fornybar kraft i hele landet. Det er forventet en vekst i elektrisitetsbruken i Norge på mellom 21 og 35 TWh innen 2030, utover dagens forbruk på ca. 130 TWh. Det antydes en mulig vekst i forbruket helt opp mot 75 MWh. Elektrifisering av eksisterende industri og etablering av ny grønn industri er store drivere i denne veksten. Dette er tema som treffer vår region i Søndre Viken hardt.

Et optimalt samspill i framtidens klimaomstilte energisystem, vil innebære at vi bruker den høyverdige elektrisiteten til de formålene der kun elektrisitet kan løse oppgavene, eller der den løser oppgavene best og mest effektivt. Dette vil understøttes av mest mulig overskudds- og omgivelsesenergi til ulike varmebehov, og noen tilfeller kjøling, i tillegg til å bruke biogass og annen bioenergi. Fredrikstad kommune mener at dette med fordel kunne vært enda tydeligere i Energikommisjonens mandat og rapport. I tillegg trengs lønnsomme muligheter for å lagre energi over døgnet, uka og aller helst sesonger, i områder der stabil kraftproduksjon over året er utfordrende på kort sikt. Potensialet i forbrukerfleksibilitet må utnyttes. Dette innebærer tidsforskyving av elektrisitetsforbruk og kutting av effekttopper hos ulike typer strømforbrukere.

I Fredrikstad kan nasjonale rammevilkår føre til lavere utnyttelse av energiproduksjon fra avfallsforbrenning, samtidig som fossil energi vil øke. Avfallsforbrenningsanleggene i Fredrikstad er blant Norges mest effektive, takket være nært samarbeid med kundene i industrien og fjernvarmeselskapet. Nå fører kombinasjonen av pålegg om EUs klimavoter (ETS) og forbrenningsavgiften til at dampen blir for dyr for industrien. Det kan føre til at industrien går over til mer fossil gass eller annet fossilt, ettersom strømnetskapiteten ikke muliggjør elektrifisering. Samtidig kan vi risikere at avfallsforbrenningsanleggene vil måtte fyre uten at all energien benyttes av noen. Dette går i helt motsatt retning enn i økt utnyttelse av overskuddsenergi. I ytterste konsekvens kan dette gå ut over arbeidsplasser, hvis bedrifter må nedlegges eller flyttes.

Fredrikstad kommune mener at biogass undervurderes i NOUen. I dag produseres kun 0,7 TWh biogass i Norge, men potensialet for å ta ut energi i forbindelse med håndtering av blant annet slam og avfall kan være på opp mot 22 TWh. Ved å fase direkte over fra naturgass til biogass, fjernes de fossile utslipp uten at det krever investeringer hos bedriften, og man unngår å benytte elektrisitet til klimaomleggingen. Energisystemanalyser som ikke tar inn over seg slike viktige komponenter vil gi store utslag i framtidens bildet. Biogasspotensialet kan dekke deler av tungtransporten og kan utgjøre et vesentlig innslag i industriprosesser. I tillegg vil økt produksjon av biogass bidra til å redusere forurensingsutfordringene i Oslofjorden, redusere utslippene av metan fra gjødsel og avfallsprodukter, redusere energibehovet i produksjon av kunstig gjødsel, og legge forholdene til rette for omlegging til sirkulærøkonomi.

Tiltak for en mer effektiv og fleksibel energibruk

Fredrikstad kommune er enig i at det er behov for tiltak for en mer effektiv og fleksibel energibruk. En nasjonal handlingsplan kan være et godt virkemiddel, men flere tiltak kan og bør igangsettes så raskt som mulig.

Fredrikstad kommune mener det kan gi bedre resultater med økonomiske støtteordninger og frivillige avtaler, enn strenge krav til energiledelse og energikartlegging som kommisjonen har flere forslag på.

Kommunene utfordres på å legge til rette for samlokalisering av industri, som kan ha gjensidig nytte av hverandre. Dette er Fredrikstad kommune enig i, og dette er et tema på det regionale næringsområdet Viken Park. Nye store næringsområder kan egne seg til noe styring gjennom regulering, men det er klare begrensninger i plan- og bygningsloven knyttet til styring av hvilke bransjer som kan tillates. Programmeringen av bransjesammensetting gjøres av den som utvikler næringsarealene, og det er som oftest ikke kommunen. En stor utfordring er at lovverket utgjør en barriere mot en effektiv deling av energi mellom bedrifter, og nødvendige endringer må gjøres for å utnytte dette potensialet.

Fredrikstad kommune ser at det kan være mye energi å hente med energieffektivisering av bygg. Gjeninnføring og utvidelse av støtteordningene til energieffektivisering som Enova hadde for næringsbygg og boligbygg vil kunne gi en rask og god effekt. Kommisjonen foreslår at også modne energitiltak må inkluderes. Enova må få tydelige føringer for å iverksette dette.

Offentlige bygg har også et stort potensial for effektivisering, og Fredrikstad kommune er enige i at det offentlige bør gå foran som leietakere. Energikommisjonen foreslår at offentlig sektor skal leie kontorlokaler med energiklasse A og B. Fredrikstad kommune mener et så rigid forslag er svært uheldig. Det må ikke implementeres uten en grundig utredning av påvirkning blant annet på kommuneøkonomi.

Fredrikstad kommune foreslår en annen tilnærming til utredning. Å stille krav ved leie av kontorlokaler er gunstig, om man oppnår tilsvarende besparelser i energiutgifter som en eventuelt økt leie vil utgjøre. Staten bør ha mulighet til å kunne stimulere til ekstra høy energistandard i kontorlokaler som leies. Grunnet varierende tilgjengelighet på leieobjekter i kommune-Norge, og ulike økonomiske forutsetninger, bør ikke kravene være fullt så strenge som for staten.

Vi foreslår en modell med relativt strenge energikrav sett i forhold til leieobjektets byggeår, og å tillate overgangsperioder for oppgradering av bygg der man allerede leier. Slik kan kommuner stimulere til energioppgradering av et større spekter i kontorbyggmarkedet, og ikke kun relativt nye kontorbygg.

Tiltak for fjernvarme, bioenergi og varmepumper

Energikommisjonen peker på at om lag halvparten av elektrisitetsbruken i bygninger går til varmeformål, og at overskudds- og omgivelsesenergi kan utnyttes i langt større grad gjennom fjernvarmesystemer og varmepumper. Fredrikstad kommune støtter dette prinsippet.

Det er utfordrende å forstå konkret hvordan Energikommisjonen mener at kommuner skal operasjonalisere å *«avveie hva som er hensiktsmessig varmeløsning i ulike områder og ta hensyn til dette når de vurderer å gjøre vedtak om tilknytningsplikt til fjernvarme»*. Det kan forstås som at tilknytningsplikt må vurderes og innføres på område- eller reguleringsplannivå, og ikke på kommuneplannivå. Det kan være en interessant tilnærming, men Fredrikstad kommune vil peke på at det vil kreve mye kapasitet og kompetanse i kommunene å realisere. Dette bygger oppunder behovet for et kompetansesenter som er beskrevet under *Kommunenes rolle*.

Vi vil også minne om at intensjonen med muligheten for tilknytningsplikt handler om å gi fjernvarmeselskapene økonomisk trygghet, ut fra et helhetlig perspektiv. Vi vil også peke på at Norges vassdrags- og energidirektorat har et ansvar når de gir og utvider fjernvarmekonsesjonen.

Fredrikstad kommune vil peke på at byggteknisk forskrift (TEK) er sentral for økt utnyttelse av fjernvarme, og varme og kjøling fra varmepumpe. Det er i TEK at det må vurderes å endre krav til større andel fleksible energidistribusjonssystemer. Fredrikstad kommune vil være tydelig på at kommuner ikke har anledning til å stille mer ambisiøse krav enn TEK, inkludert i områder med tilknytningsplikt til fjernvarme. Det har Fredrikstad kommune nylig fått avklart av Kommunal- og distriktsdepartementet i forbindelse med rullering av kommuneplanens arealdel.

Fredrikstad kommune støtter at energimerkeordningen for bygg må utformes slik at den ikke er i disfavør av utnyttelse av overskuddsvarme og utbredelsen av fjernvarme. Dette er særdeles viktig dersom Energikommisjonens forslag der energimerket er et sentralt kriterium iverksettes. Et eksempel er krav til kontorbygg med offentlige leietakere.

Tiltak for økt kraftproduksjon

Det trengs utvilsomt økt kraftproduksjon. Ukontroversielle fornybarprosjekter bør igangsettes så raskt som mulig. Energikommisjonen tar imidlertid utgangspunkt i at Norge må løse klimakrisen samtidig som vi løser naturkrisen. Fredrikstad kommune bifaller denne målsettingen og ser at nettopp dette er en stor utfordring. For å nå klimamål for 2030, og ambisjonen om kraftoverskudd, mener flertallet av kommisjonen at Norge bør ha som mål å produsere 40 TWh mer fra vannkraft, vindkraft, havvind og solkraft. Til sammenlikning er nåværende forventede produksjon 157 TWh i år med normalt vær.

Selv om vi ikke må miste 2030-målene av syne, vil Fredrikstad kommune påpeke at vi også må planlegge for de langsiktige klimamålene, samtidig som naturhensynet og energiforsyning ivaretas.

Fredrikstad kommune registrerer at Energikommisjonen *ikke* foreslår en helhetlig plan for energiproduksjon generelt, eller vindkraftutbygging spesifikt. Det er muligens på grunn av at myndighetene ikke lyktes tidligere med *Nasjonal ramme for vindkraft*. Energikommisjonen viser til at regjeringen i Hurdalsplattformen har vist til en ambisjon om å utvikle en samlet plan som dekker både norsk vannkraft, vindkraft, solkraft og andre energi- og infrastrukturbygginger som krever konsesjon. Fredrikstad kommune mener at en slik tilnærming virker god. Mange aspekter må belyses i en slik plan, som samfunnsøkonomi, bedriftsøkonomi, kulturlandskap og natur, energibehov og klimamål.

Et verktøy for at allmennheten kan få et bedre bilde på omfanget, kunne være å utarbeide en generisk oversikt over arealbehovet til å kunne oppnå energiproduksjon i størrelsesordenen som beskrevet. I en slik generisk tilnærming vil man ikke få inkludert avveining mot konkrete og viktige natur- eller miljøverdier, men det kan være en god måte å få kommunisert omfanget. Dette kan kombineres med beskrivelse av nytten av økt kraftutbygging, som å knytte energiutbygging til konkrete tiltak for å få ned klimagassutslipp og til grønn verdiskaping.

Vannkraft, vindkraft på land og til havs og solkraft

Det er begrenset hvilke teknologier som produserer strøm stabilt over året. Av kjente løsninger er det regulerbar vannkraft, kjernekraft og dels vindkraft som vil kunne bidra, når fossil energi skal fases ut.

En kraftproduksjon i størrelsesorden 40 TWh innen sju år, vil blant annet handle om å oppgradere vannkraft ved å modernisere turbiner og annen infrastruktur, slik kommisjonen

viser til. Fredrikstad kommune støtter moderniseringen av turbiner som er foreslått. Fredrikstad kommune antar det er lite sannsynlig med store nye vannkraftutbygginger.

Fredrikstad kommune er enige med kommisjonen i at arbeidet med å gi vertskommunene økt innflytelse i vindkraftsaker gjennom plan- og bygningsloven må ferdigstilles. Det er ønskelig at departementene og NVE ser på en lignende løsning for solcelleanlegg som utløser krav om konsesjonssøknad. Dette vil være lurt blant annet fordi det kan komme prosjekter med kombinasjon av teknologiene. Begge typer anlegg kan være svært arealkrevende. Aktuelle områder bør utredes gjennom områderegulering i forkant av en konsesjonssøknad.

Videre er Fredrikstad kommune enige med kommisjonen om at kommunen må gis økonomiske fordeler som gir grunn til å si ja til utbygging, og at tilrettelegging på arealplannivå er viktig.

Fredrikstad kommune har ikke innsikt i hva kommisjonen legger i «*Det må legges til rette for utbygging av havvind langs hele kysten*». Vi støtter Energikommisjonen i at «*Dersom man skal få til en storstilt utbygging av havvind, må staten ta ansvar for å raskt sette inn mer ressurser til helhetlig naturkartlegging av norsk sokkel*».

Solceller produserer mest strøm om våren, sommeren og høsten, samtidig som det er om vinteren vi trenger mest energi. Likevel kan solstrøm bidra til forsynings sikkerheten, særlig om våren. Fredrikstad kommune er enig i kommisjonens anbefalinger om regulatoriske endringer for å legge til rette for desentralisert kraftproduksjon med sol.

Fredrikstad kommune mener det bør bli enklere å produsere og selge solstrøm eller annen småskala energi innen nabolag, inkludert mellom gårdsbygninger, gårdsbruk og på industriområder. Dette bør være mulig å realisere samtidig som man oppnår en god fordeling av nettkostnader. Videre bør det tilrettelegges for nye forretningsmodeller som muliggjør effektiv energideling på områder.

Solenergiproduksjon på bygninger bør kunne implementeres i langt større skala enn i dag, der det ikke er i konflikt med kulturminnehensyn og der sol- og skyggeforhold er gode. Fredrikstad kommune mener at bakkemontert solkraft også kan etableres raskere enn mange av de andre teknologiene i energimiksen. Særlig gjelder dette på arealer som allerede er påvirket av inngrep. For prosjekter som skal behandles etter plan- og bygningsloven bør det komme gode veiledere til kommunene. Statsforvalteren i Oslo og Viken har forespeilet at det utarbeides.

Kjernekraft

Om kjernekraft sier Energikommisjonen følgende: «*Kjernekraft er ikke en løsning for Norge nå, men Norge bør løpende følge den internasjonale utvikling innen kjernekraftteknologi og -sikkerhet*». Fredrikstad kommune kan forstå dette i et 2030-perspektiv, men det er vesentlig også å se lenger, og å starte utredninger og eventuelt etablere rammevilkår for andre type energiløsninger.

Fredrikstad kommune mener at kjernekraft må utredes grundig, og at en bred samfunnsdebatt må initieres. Fredrikstad kommune registrerer at Energikommisjonen lar være å ta stilling til det som på lang sikt kan være en viktig løsning for å nå klimamål og realisere det grønne skiftet.

En utredning om kjernekraft må omfatte risikovurderinger av konsekvenser på helse og miljøet, sikkerhet, avfallshåndtering, kostnader, tidsperspektiver, samfunnets aksept, regularitet (altså evnen til stabil kraftleveranse), forholdet til klimaomstilling med videre. I tillegg kommer mulighetene til å utnytte prosessvarme fra reaktoren til fjernvarme og/eller industriprosesser.

Tiltak for raskere og bedre saksgang

Lange ledetider er en vesentlig barriere mot rask utbygging av energiproduksjon så vel som nødvendig stømnettkapasitet. Energikommisjonen mener det er mulig å effektivisere konsesjonsbehandlingen uten at det går på bekostning av kvalitet eller demokratiske prosesser. Fredrikstad kommune støtter utvalgets forslag for å redusere ledetid gjennom raskere planlegging og konsesjonsbehandling. Energikommisjonen mener at mange av forslagene til Strømnettutvalget er overførbare til konsesjonsbehandling av søknader om ny kraftproduksjon, slik som mulighet for parallelle prosesser.

Fredrikstad kommune vil understreke at det er helt vesentlig med krav til godt forarbeid og tidlig dialog med kommuner for å oppnå kortere ledetider. Kommunene skal ivareta mange interesser og hensyn. Både klimaomstillingen, områdeutvikling og virksomheter som har behov for fornybar energi, så vel som hensynene som energitbygging kan ha negativ virkning på natur, parkarealer, jordbruksjord og kulturminner. Andre aspekter som bør vurderes tidlig, og i nært samarbeid med kommunen, er hensiktsmessig måte å samordne og legge infrastruktur i grunnen, i områder med stor pågang og liten plass.

Fredrikstad kommune vil påpeke at det kan komme nye energiteknologier som dagens regelverk ikke nødvendigvis er rigget for. Det er vesentlig at nasjonale myndigheter har kapasitet og fleksibilitet til å kunne foreta utredninger og relativt raske tilpasninger av regelverk og konsesjonsløp.

Tiltak for økt nettkapasitet

Energikommisjonen peker helt riktig på at utviklingen av kraftnettet er en vesentlig forutsetning for å klare omstillingen vi skal gjennom. Dette er tilfellet i Søndre Viken, der arbeidsplasser i eksisterende industri så vel som i mulige nyetableringer står i fare.

Energikommisjonen legger spesielt vekt på oppgraderingsbehov i transmisionsnettet, altså Statnetts del av strømnettet og motorveien i kraftsystemet. Fredrikstad kommune er enig i at det framover blir vesentlig å løse behovet for økt overføringskapasitet mellom områder med stor og jevn kraftproduksjon til områder der kraftproduksjonen varierer over året, som i Østfoldregionen.

Det må imidlertid påpekes at rask utbedring av regionalnettet er helt avgjørende i en region som vår. Regionalnettet består av en rekke flaskehalsar med svært mange nett- og kabelstrekke og hele 54 av 56 transformatorstasjoner som må oppgraderes. Dette sier regionalnettaktøren på generelt grunnlag vil ta mer enn 10 år. Dette vitner om et enormt etterslep og et feilslått regulatorisk rammeverk.

Fredrikstad kommune støtter Energikommisjonen i deres forslag om å gå lenger enn strømnettutvalget. Energikommisjonen mener at nettreguleringen må gi insentiver til at utbyggingen ligger i forkant av forbruksplanene, så vel som at Statnetts mandat tydeliggjøres slik at de kan ligge i forkant med sine nettinvesteringer.

Energikommisjonen peker på at saksbehandlerkapasiteten i NVE og OED må styrkes for både energiproduksjon og strømnnett. Regjeringen har i senere tid fortalt om igangsatte forbedringer. Fredrikstad kommune vil peke på at også nettselskapene vil ha et stort behov for mer arbeidskapasitet og ressurser, om nettfosterkingen skal forseres. Inntektsreguleringen for nettselskap avgrensar rammen for ressursbruken til nettselskap. Det må sikres at reguleringen er innrettet slik at raskere og mer nettutbygging er mulig.

Fast track i konsesjonsbehandling er et annet av tiltakene som framheves av regjeringen som løsning, og som det arbeides med etter strømnettutvalgets anbefaling. Fredrikstad kommune påpeker at dersom fast track innrettes slik strømnettutvalget foreslo, altså for mindre prosjekter, vil ikke det løse utfordringene i en region som Søndre Viken. Også her bør

man gå lenger enn strømnnettutvalget, samtidig som man sikrer ivaretagelse av andre hensyn.

Energikommisjonen foreslår at *«det må etableres kriterier for samfunnsmessig betydning som basis for prioritering av behandlingen av søknader om nettilknytning.»* Fredrikstad kommune støtter at dette forslaget bør utredes, og at kriterier bør omfatte blant annet sikkerhet og beredskap, næringsutviklingspotensiale og grønn omstilling.

Med dagens økte levekostnader kan isolert sett små prisøkninger ha stor betydning for mennesker i en økonomisk sårbar situasjon. Fredrikstad kommune anmoder regjeringen om å etablere alternative måter å finansiere særlig utredning og konsesjonsbehandling på, heller enn generell nettleie og anleggsbidrag. Det kan dessuten vurderes andre avbøtende tiltak rettet mot utsatte grupper.

Organisering for framtidens utfordringer og forsyningssikkerhet

Når det gjelder framtidig organisering og handel med utlandet, har ikke Fredrikstad kommune særskilte kommentarer. Det viktigste er forsyningssikkerhet, og at det er nok kraft tilgjengelig for utvikling av nye grønne næringer også i vår region.

Fredrikstad kommune vil benytte anledningen til å uttrykke en sterk bekymring over at Statnett i sin områdeplan anbefaler at ny industri med stort kraftbehov *ikke* legges innenfor det prisområdet vi er en del av. Tilsvarende signaler kommer også fra de regionale nettselskapene. Dette vil medføre at regionen ikke får være med i konkurransen om de framtidige grønne industriarbeidsplassene, noe Fredrikstad kommune finner uakseptabelt.

Kommunenes rolle

Energikommisjonen tillegger kommunene mye innflytelse i utviklingen av energisystemet, både historisk og innen mulighetene framover: *«Kommunene har alltid hatt en sentral rolle i utviklingen av energisystemet, og de vil få et stort ansvar for utviklingen av fremtidens energisystem.»* og at kommunene *«har ansvar for klima- og energiplanlegging og har en rolle i kraftsystemplanleggingen.»* Dessverre forklarer ikke Energikommisjonen særlig inngående hva som menes med dette, men peker på kommunenes roller som planleggingsmyndighet, byggesaksmyndighet, rådgiver overfor egne innbyggere og bygningsforvalter. Energikommisjonen peker videre på at kommunene *«må involveres og ansvarliggjøres på en tydeligere måte for utviklingen i energibruken.»*

Når det gjelder klima- og energiplanlegging vil Fredrikstad kommune peke på at det ligger gode føringer og intensjoner i Statlige planretningslinjer for Klima- og energiplanlegging, og at mange kommuner etterstreber å utarbeide gode klima- og energiplaner på både strategisk og tiltaks-nivå. Vi vil peke på at det likevel er få virkemidler kommuner har for å påvirke beslutningene som fører til et helhetlig og optimalt energisystem. Informasjonsinnhenting og etablering av arenaer for dialog mellom samfunnsaktører er sentrale, men svake virkemidler. Unntakene er eventuelt kommuner som prioriterer sterke føringer som eier av energiselskap.

Fredrikstad kommune vil peke på at selv om dette er situasjonen nå, skulle vi gjerne hatt tydeligere mandat, forventninger og verktøy for å bidra til et mer optimalt energisystem ut fra kommunalt og regionalt perspektiv. Som Energikommisjonen peker på er kommunene nærmest til å opparbeide innsikt i tilgangen på lokale energikilder og overskuddsvarme. Vi vil også legge til muligheten kommunene har for å kartlegge kommende energi-, kraft- og effektbehov til store bedrifter og til klimaomstilling innen eksempelvis transport. Dersom regjeringen er enig i kommisjonens anbefaling om kommunenes sentrale rolle, anbefaler vi at det utredes et tydeligere mandat og nye kommunale virkemidler snarest.

Til å svare på dette udefinerte kommunale ansvaret, samt å bistå i vindkraft-konsesjonsbehandling, foreslår Energikommisjonen opprettelsen av et nasjonalt kompetansesenter for kommunene. Fredrikstad kommune mener at dersom kommuner får et

tydeligere mandat, så vil det være velkomment med kompetent rådgiving innen lokal energiutnyttelse, omgivelsesvarme, overskuddsvarme, samlokalisering av industri og næringsaktører, samt effektivisering i bygninger og i industrien, slik det eksemplifiseres av kommisjonen.

Videre vil Fredrikstad kommune anbefale at det revurderes om senteret skal være nasjonalt, opp mot regionale kompetansesentre, for eksempel lagt til fylkeskommunene. Det bør vurderes hva som tjener hensikten mest; herunder nærheten til kommunene og deres situasjon versus det å sikre konsistent rådgiving på tvers av landet. Uansett er det problematisk at kommisjonen foreslår at et slikt kompetansesenter skal betales av kommunene, slik vi tolker «brukerbetaling». En hardt prøvet kommuneøkonomi trenger ikke pålegges ekstra utgifter som skal utbetales til andre myndighetsnivåer.

Et kompetansesenter som foreslås vil ikke kunne løse alle behovene som kommunene har for kompetanse og ressurser, gitt at man skal svare ut forslag og forventninger som Energikommisjonen presenterer. Kommuners arbeid for energiomstilling bør støttes økonomisk av staten. For eksempel kunne mandatet til Klimasatsordningen blitt justert for å sikre dette, og ordningen bør bli permanent og få større økonomiske rammer. Klimasats er en populær, enkel og fleksibel ordning som har støttet klimatiltak i svært mange kommuner.

Energikommisjonen peker på kommunenes rolle i kraftsystemplanleggingen. Strømnettutvalgets NOU slo fast at det varierer fra region til region i hvor stor grad kommunene involveres i den langsiktige kraftplanleggingen i form av regional kraftsystemutredning (KSU). De foreslo at beste praksis skal identifiseres og bli førende for alle, noe Fredrikstad kommune støtter.

Fredrikstad kommune vil også peke på behovet for regionale energisystemutredninger framfor, eller eventuelt i tillegg til, regionale kraftsystemutredninger. Det er uheldig å planlegge kraftsystemet for seg, uten å vurdere og legge planer for utviklingen av andre energikilder og -bærere. Det er mulig at det er nasjonale myndigheters hensikt med kraftsystemutredningen, men et slikt helhetlig perspektiv praktiseres ikke av vår KSU-ansvarlige nettselskap. Det trengs konkret informasjon om og hensyntaken til hvordan overgangen til andre energikilder både kan øke og senke behovet for kraft.

Vårt forslag om energisystemutredning bør utredes raskt, inkludert hvor ansvaret bør ligge. Fredrikstad kommune mener at kommunalt nivå blir for lavt fordi muligheter og utfordringer går på tvers av kommunegrensene. Regionalt nivå kan vurderes. Dette kan kombineres med nært samarbeid mellom kommuner om energi- og klimaarbeidet i praksis.

Når det gjelder informasjonsinnhenting er det verdt å påpeke at statlige myndigheter det siste tiåret ikke har utviklet kommunefordelt statistikk om energiproduksjon og -bruk, utover elektrisitet. Dette på tross av at informasjonen finnes. Fredrikstad kommune mener dette må endres. Det er uhensiktsmessig at kommuner skal forsøke å hente inn dette enkeltvis. Det står i kontrast til Miljødirektoratets årlige beregninger av kommunefordelte direkte utslipp av klimagasser, noe som har blitt et svært viktig verktøy for kommuner som jobber aktivt med klimaomstillingen.

De vanskelige valgene

De nasjonale klimamålene for 2030 ser i dag svært ambisiøse ut. Energikommisjonens budskap er at hvor langt mot dem vi kommer, avhenger av politisk vilje og vanskelige politiske valg. Hvor nær samfunnsmålene man kommer avhenger av:

- Hvor mye man lykkes i å korte ned saksbehandlingstiden i hele verdikjeden fra produksjon til forbruk av energi.
- Hvor mye man lykkes i å effektivisere forbruket av all energi.
- Hvor mye mer fornybar energiproduksjon som bygges ut.

Fredrikstad kommune er enig i Energikommisjonens vurdering, og mener at utfordringene er svært store.

Prioriteringer

Kommisjonens arbeid viser at vi har potensialer for utbygging av ny produksjon og energieffektivisering som, dersom vi lykkes med begge deler, kan dekke veksten i kraftforbruket mot 2030.

Arbeidet viser imidlertid at det er et sammensatt sett av barrierer som kan gjøre det krevende å få fram nok kraft i tide. Blant de viktigste er lange ledetider i konsesjonsbehandlingen for både produksjon og nett, naturhensyn, folkelig motstand mot vindkraft på land, flaskehals i nettet som hindrer tilknytning, og uavklarte rammebetingelser for solkraft og vindkraft til havs.

Kommisjonen beskriver tre mulige scenarier, hvor målet om kraftoverskudd mot 2030 ikke er nådd:

1. Man godtar en overgangsperiode hvor det er stram eller negativ kraftbalanse.
2. Man utsetter elektrifiseringsprosjekter, slik som sokkelen og i andre deler av økonomien.
3. Man begrenser tilknytning av ny, kraftintensiv industri.

Fredrikstad kommune deler vurderingene som Energikommisjonen uttrykker.

Konsekvensene av at man havner i de forskjellige scenarioene er imidlertid krevende. For Søndre Viken er scenario 3 ikke akseptabelt. Her foreslår man å begrense tilknytningen til ny kraftintensiv industri, blant annet ved å blinke ut områder det ligger til rette for forbruksøkning på basis av nettkapasitet og kraftbalanse i området, og deretter tilby etablering.

Fredrikstad kommune mener at konsekvensen for Østfold er at man velger bort både å utvikle nettkapasiteten i og til regionen, og å øke kraftproduksjonen. Det vil medføre at et av Norges største industriområder med eksportrettet industri ikke får være med på omstillingen til ny grønn industri og i verste fall må skjære ned på eksisterende industri. For regionen Søndre Viken er det en forutsetning at tilgangen til kraft blir sikret, slik at samfunnet ikke blir utsatt for større arbeidsledighet og sviktende verdiskaping.

Energikommisjonen mener at tildelingen kan baseres på ulike kriterier, eventuelt på basis av en prekvalifisering (basert på modenhet), og en tidsbegrensning for å gjennomføre etableringen. En annen måte å begrense tilknytning på, kan være å stille krav om energiopsjoner som gir mulighet til utkobling i lengre perioder med en anstrengt kraftsituasjon. Industrien i vår region er allerede vant med slike avtaler og har på mange måter allerede tatt ut potensialet i tiltaket. Eventuelt kan kravet være at en aktør må skaffe til veie tilsvarende fleksibilitet fra andre, allerede etablerte aktører.

Energikommisjonen mener at situasjonen ikke tilsier at det er grunnlag for å gjøre en slik prioritering nå, og det er ikke naturlig at Energikommisjonen tar stilling til dette valget. Fredrikstad kommune mener imidlertid at det må tas politisk stilling til hvilken strategi man skal velge når man legger opp til en storstilt utbygging. Man kan ikke vente med å ta stilling til dette spørsmålet.

Retning og mål

Fredrikstad kommune er enig med Energikommisjonen i at det er behov for mer tilgang på kraft, dersom vi skal nå samfunnsmålene. Dette fordrer raskest mulig satsing på energieffektivisering, økt investering i fornybar kraft og økt nettkapasitet. I tillegg må man komme i gang med å utrede hvorvidt kjernekraft kan ta del i energimiksen.

Energikommisjonen mener at de store planene om utbygging av vind- og solkraft i landene rundt oss, kombinert med et handelsregime som viser seg å være i tråd med norske interesser, kan innebære at vi om få år kan få tilgang på billig kraft i lange perioder. Det betyr at kraftnasjonen Norge baserer seg på import av energi for å drifte egen industri. Fredrikstad kommune mener at konkurransesituasjonen for norsk industri er viktig når framtidens kraftregime skal utvikles. Industriens konkurransekraft har historisk vært at norsk kraftproduksjon har gitt tilgang på mye og rimelig kraft som har gjort det lønnsomt å lokalisere produksjonen i landet.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Siri Martinsen
Ordfører